

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2023, 23(1): 385-393, doi: 10.11616/asbi.1216151

Üst Orta Gelirli Ülkelerde Makroekonomik Performans Göstergelerinin Yoksulluk Üzerine Etkisi

The Effect of Macroeconomic Performance Indicators on Poverty in Upper Middle Income Countries

Rabia EFEOĞLU¹ , Sabri AZGÜN²

Geliş Tarihi (Received): 08.12.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 16.01.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.03.2023

Öz: Genel bir tanımlama ile insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumunu ifade eden yoksulluk, hanehalkı özellikleri, eğitim, cinsiyet vb. mikroekonomik; büyüme, enflasyon, işsizlik, gelir eşitsizliği vb. makroekonomik belirleyicileri olan bir kavramdır. Çalışmanın amacı, yoksulluğun belirleyicilerden makroekonomik belirleyicilerin yoksulluk ile ilişkisini test etmektir. 2009-2018 dönemi için 13 üst orta gelirli ülkede makroekonomik performans göstergelerinin yoksulluğa etkisi sistem GMM dinamik panel veri analiz yöntemi ile test edilmiştir. Bağımsız değişken olarak kullanılan ekonomik büyüme, enflasyon, işsizlik ve gelir eşitsizliği makroekonomik performans göstergeleri olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH arttıkça yoksulluk azalmakta, işsizlik ve gelir eşitsizliği arttıkça yoksulluk artmakta, enflasyonun ise yoksulluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Makroekonomik Göstergeler, Sistem GMM Dinamik Panel Veri Analizi

&

Abstract: With a general definition, poverty, which refers to the inability of people to meet their basic needs, is a concept that has household characteristics, education, gender, etc. microeconomic; growth, inflation, unemployment, income inequality, etc. macroeconomic determinants. The aim of the study is to test the relationship between macroeconomic determinants of poverty and poverty. The impact of macroeconomic performance indicators on poverty in 13 upper middle-income countries was tested with the system GMM dynamic panel data analysis methods for the period 2009-2018. Economic growth, inflation, unemployment and income inequality, which are used as independent variables, are determined as macroeconomic performance indicators. According to the findings obtained, poverty decreases as per capita GDP which is macroeconomic indicators increases, poverty increases as unemployment and income inequality increase, and inflation does not have a statistically significant effect on poverty.

Keywords: Poverty, Macroeconomic Indicators, System GMM Dynamic Panel Data Analysis

Atıf/Cite as: Efeoğlu, R., Azgün, S. (2023). Üst Orta Gelirli Ülkelerde Makroekonomik Performans Göstergelerinin Yoksulluk Üzerine Etkisi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 385-393. doi: 10.11616/asbi.1216151

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Rabia Efeoğlu, Kastamonu Üniversitesi, refeoglu@kastamonu.edu.tr. (Sorumlu Yazar).

² Prof. Dr., Sabri Azgün, Atatürk Üniversitesi, sabriazgun@atauni.edu.tr.

1. Giriş

İnsanoğlu yaşadığı ömrü boyunca birçok ekonomik sorunla karşı karşıya kalmakta, bu sorunların en önemlilerinden birisi kuşkusuz yoksullukla mücadelesi olmaktadır. 1980'li yılların getirdiği küreselleşme sonucu tüm ülkelerin birbirleri ile entegrasyonu yoksulluğu daha belirgin hale getirmiştir (Evcim vd., 2019: 292; Abay ve Zengin, 2018: 98). Günümüzde yoksulluk yalnızca çok düşük gelirli ülkeler için değil, orta gelirli ülkeler için de önemli bir sorun haline gelen ve çözülmesi gereken bir olgu olmuştur. Farklı türleri, nedenleri, belirleyicileri ve ölçüm yöntemleri olan yoksulluğun tanımlanması konusunda farklılıklar mevcuttur. Ancak temel anlamda *"Bireyin toplam gelirinin, biyolojik varlığının devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesi"* olarak tanımlanmaktadır (Evcim vd., 2019: 292).

Yoksulluk türleri gıda ve sosyokültürel ihtiyaçlar (<https://dep.manas.edu.kg/img/files/>, 12) ile gelir-tüketim ve yaşam koşullarına (Evcim vd., 2019: 292) bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Buna göre, yoksulluk türleri; göreceli yoksulluk ve mutlak yoksulluk gibi gelir tüketim harcamalarına dayananlar ile objektif yoksulluk-sübjektif yoksulluk, kırsal-kentsel yoksulluk, insani yoksulluk, yeni yoksulluk-nöbetleşe yoksulluk, geçici yoksulluk-kronik yoksulluk gibi yaşam koşullarına dayananlar olarak gruplandırılabilir (<http://dep.manas.edu.kg/img/files/>, 12-17). Farklı tanımları bulunan, karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olan yoksulluğun ölçülmesi zordur. Yoksulluk ölçümü yapılırken ölçümlerin bir kısmında çeşitli yoksulluk sınırları kullanılırken bir kısmında endeksler kullanılmaktadır. Yoksulluk ölçümleri; yoksulluk açığı endeksi, kafa sayısı endeksi, foster-greer-thorbecke endeksi, sen endeksi, çok boyutlu yoksulluk endeksi ve insani yoksulluk endeksi ölçüm yöntemleridir (Kaynak, 2014: 102-107). Yoksulluk bireysel, hanehalkı, bölge ve toplumsal kaynaklı olabilir (Evcim vd., 2019: 294). Dolayısıyla yoksulluğun nedenleri mikroekonomik ve makroekonomik perspektifte ele alındığında büyüme, enflasyon, işsizlik, gelir eşitsizliği, ekonomik kriz, küreselleşme yoksulluğun makro nedenleri; hanehalkı özellikleri, eğitim, cinsiyet, göç de yoksulluğun mikro nedenleri olabilir.

Yoksulluğun makroekonomik belirleyicileri noktasında; ülkelerin ekonomik büyümeleri yoksulluk ile yakın ilişkili olup, ülkelerde ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltması beklenmektedir. Ülkelerde enflasyonun artışı, kişilerin alım gücünün düşmesine neden olduğundan yoksulluğu artırabilmektedir. Bunun sonucunda gelir eşitsizliği giderek artış göstermekte, gelir eşitsizliğinin yükselmesi yoksulluğun derinleşmesine sebep olmaktadır. Diğer taraftan ülkelerdeki işsizlik oranları artışının da yoksulluğa etkisi olumsuz olmaktadır. İşsiz olan kişinin gelir yetersizliği söz konusu olur ve bu da yoksulluğu beraberinde getirir.

Literatürde yoksulluk üzerine gerek mikro gerek makro perspektiften birçok çalışma yapılmış ve her bir çalışma farklı sonuçlara ulaşmıştır. Yoksulluk yalnızca çok yoksul ülkelerin değil, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin de bir sorunu olarak görülmektedir. Bundan dolayı çalışmada üst orta gelirli ülkeler ele alınarak yoksulluğun belirleyicisi olarak makroekonomik göstergelerin etkisi araştırılmıştır. Buna göre çalışmanın amacı, üst orta gelirli ülkelerde makroekonomik göstergelerin yoksulluk üzerindeki etkisini araştırmaktır. Üst orta gelirli ülkelerde yoksulluğun makro perspektiften araştırılması ve yöntem bakımından sistem genelleştirilmiş momentler metodu (sistem GMM) dinamik panel veri analizlerinin kullanılması çalışmayı diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü giriş, ikinci bölümü literatür taraması, üçüncü bölümü ekonometrik yöntem ve veri seti, dördüncü bölümü bulgular, beşinci bölümü sonuç kısmından oluşmaktadır.

2. Literatür

Literatürde yoksulluğa etkisi bakımından mikro ve makro perspektifte incelenen birçok çalışma vardır. Çalışmaların her biri farklı yöntem kullanmakla birlikte farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Genel olarak zaman serisi, panel veri ve logit-probit modeller ile analizler yapılmıştır. Bu kısımda çalışmada kullanılacak olan yoksulluğun makroekonomik belirleyicilerini içerecek şekilde ampirik çalışmalara ve ulaştıkları sonuçlara değinilmektedir.

Çalışmada kullanılan makroekonomik gösterge olarak yoksulluk üzerinde etkisi incelenen birinci değişken “kişi başına GSYH”dır. Yapılan çalışmalarda kişi başı gelir düzeyi ile yoksulluk arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir (Amjad ve Kemal, 1997; Osinubi, 2005; Jamal, 2006; Chang Tsai, 2006; Adeyemi ve Ijaiya, 2009; Cafri, 2009; Zaman vd., 2011; Mulok vd., 2012; Abay ve Sezgin, 2018; Evcim vd., 2019; Fosu, 2010; Shalini ve Boogen, 2011; Thorbecke, 2013; Uchechi ve Ibrahim, 2020; Ajibola vd., 2018; Cheema ve Sial, 2012).

Makroekonomik gösterge olarak çalışmada kullanılan ikinci değişken “enflasyon oranı”dır. Bazı çalışmalarda enflasyon oranındaki artışın yoksulluğu artırdığı (Osinubi, 2005; Jamal, 2006; Özcan, 2016; Shalini ve Boogen, 2011); bazı çalışmalarda ise enflasyon ve yoksulluk arasında bir ilişki olmadığı (Amjad ve Kemal, 1997; Adeyemi ve Ijaiya, 2009; Abay ve Sezgin, 2018; Uchechi ve Ibrahim, 2020) sonucuna varılmıştır.

Çalışmada kullanılan üçüncü makroekonomik gösterge değişkeni “işsizlik oranı”dır. Çalışmaların bir kısmında artan işsizlik oranının yoksulluğu artırdığı (Amjad ve Kemal, 1997; Datt ve Joliffe, 1999; Osinubi, 2005; Cafri, 2009; Özcan, 2016; Shalini ve Boogen, 2011; Uchechi ve Ibrahim, 2020; Ajibola vd., 2018); bir kısmında işsizliğin yoksulluğa etkisinin olmadığı (Evcim vd., 2019) saptanmıştır.

Yoksulluk üzerinde etkisi incelenen diğer bir makroekonomik değişken “gelir eşitsizliği”dir. Çalışmalardan bazılarında artan gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı (Jamal, 2006; Rupasingha, 2007; Cafri, 2009; Fosu, 2010; Kanca ve Akan, 2019; Ogbeide ve Agu, 2015; Thorbecke, 2013; Uchechi ve Ibrahim, 2020; Ajibola vd., 2018; Cheema ve Sial, 2012); bazılarında azalttığı (Zaman vd., 2011) ortaya konulmuştur.

Amjad ve Kemal (1997), yoksulluk ve makroekonomik politikalar arasındaki ilişkiyi Pakistan için 1963-1993 dönemi verileriyle basit regresyon analiz yöntemini kullanarak incelemişlerdir. Buna göre kişi başına düşen milli gelir yoksulluğu azaltmakta, işsizlik yoksulluğu artırmakta, enflasyonun ise yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. *Datt ve Joliffe (1999)*, 1997 döneminde Mısır’da yoksulluğun belirleyicilerini test etmiş, işsizlik arttıkça yoksulluğun arttığı sonucunu elde etmiştir. *Osinubi (2005)*, Nijerya’da 1970-2000 dönemi için yoksulluk ile işsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Enflasyon oranının da bağımsız değişken olarak kullanıldığı çalışmaya göre, büyüme arttıkça yoksulluk azalmakta, enflasyon ve işsizlik arttıkça yoksulluk artmaktadır. *Chang Tsai (2006)*, 97 gelişmekte olan ülke için 1991-2000 döneminde panel veri analiz yöntemini kullanarak yoksulluğun ekonomik ve ekonomik olmayan belirleyicilerini incelemiş, kişi başına gelir düzeyinin yoksulluk üzerindeki etkisinin negatif olduğu sonucuna varmıştır. *Jamal (2006)*, zaman serisi analiz yöntemiyle 1979-2002 döneminde Pakistan için büyüme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kafa sayım oranını yoksulluk göstergesi olarak kullanmıştır. Enflasyon oranını da bağımsız değişken olarak kullandığı çalışmasında kişi başına GSYH arttıkça yoksulluğun azaldığı, enflasyon ve gelir eşitsizliği arttıkça yoksulluğun da arttığı sonucunu elde etmiştir. *Rupasingha (2007)*, çalışmasında ABD’de yoksulluğun belirleyicilerini 1999 dönemi için mekânsal analiz yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucuna göre, gelir eşitsizliği yoksulluğu artırmaktadır. *Adeyemi ve Ijaiya (2009)*, 2003 döneminde 48 Sahra altı ülkesi için yoksulluğun belirleyicilerini regresyon analiz yöntemiyle test etmişlerdir. Çalışmada kişi başına düşen gelir artışının yoksulluğu azalttığı, enflasyonun yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir. *Cafri (2009)*, çalışmasında 2008 döneminde yoksulluğun analizini sınırlı bağımlı değişkenli modellerle incelemiştir. Kişi başına düşen gelirin yoksulluğu azalttığı, işsizlik ve gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı sonucuna varmıştır. *Fosu (2010)*, gelişmekte olan ülkeler için 1980-2004 döneminde gelir, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi panel veri analizi yöntemiyle incelemiş, gelir artışının yoksulluğu azalttığı, gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı sonucuna varmıştır. *Shalini ve Boogen (2011)*, 15 Sahra Altı Afrika ülkesi için 1980-2006 döneminde panel veri analiz yöntemini kullandıkları çalışmalarında, GSYH’deki artışın yoksulluğu azalttığı, enflasyon ve işsizlikteki artışın yoksulluğu artırdığı sonucuna varmışlardır. *Zaman vd. (2011)*, 1988-2009 dönemi verileriyle ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki etkisini SAARC ülkelerinde panel veri analizi yöntemiyle incelemişlerdir. Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliğinin yoksulluğu azalttığı sonucuna

varmışlardır. *Cheema ve Sial (2012)*, Pakistan için 1992-2008 dönemi verileriyle regresyon yöntemini kullanarak yoksulluk, ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Analiz sonuçlarına göre, gelir eşitsizliği arttıkça yoksulluk artmakta, ekonomik büyüme arttıkça yoksulluk azalmaktadır. *Mulok vd. (2012)*, Malezya için ekonomik büyüme ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 1970-2009 dönemi verilerinin kullanıldığı çalışmanın sonucuna göre, reel GSYH arttıkça yoksulluk azalmaktadır. *Thorbecke (2013)*, ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisini Sahra altı Afrika ülkeleri için inceledikleri çalışmalarında, gelir eşitsizliğinin artması ve düşük büyüme oranları yoksulluğu artırmaktadır. *Ogbeide ve Agu (2015)* yaptıkları çalışmada Nijerya'da yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi 1980-2010 dönemi için zaman serisi analiz yöntemiyle incelemişler, gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı bulgusunu elde etmişlerdir. *Özcan (2016)*, Türkiye ve 28 AB ülkesi için 2003-2013 döneminde yoksulluk ve iktisadi hoşnutsuzluk endeksi arasındaki ilişkiyi panel veri analizi yöntemiyle incelemiş, iktisadi hoşnutsuzluğun yoksulluğu artırdığı sonucuna varmıştır. *Abay ve Sezgin (2018)*, panel veri analiz yöntemiyle sosyoekonomik değişkenlerin yoksulluk üzerindeki etkisini 2006-2015 döneminde Türkiye ve 8 AB ülkesi için test etmişlerdir. Milli gelirin yoksulluğu azalttığı, enflasyonun yoksulluk üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir. *Ajibola vd. (2018)* yaptıkları çalışmada Nijerya'da yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi 1980-2013 dönemi için zaman serisi analiz yöntemiyle incelemişlerdir. Çalışmada kişi başına gelir ve işsizlik oranı da bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Çalışma sonucuna göre, gelir eşitsizliği ve işsizlik arttıkça yoksulluk artmakta, kişi başına gelir arttıkça yoksulluk azalmaktadır. *Evcim vd. (2019)*, 8 MENA ülkesi için 1990-2013 dönemi verileriyle ekonomik göstergeler ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Panel veri analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada kişi başına gelir arttıkça yoksulluk azalmakta, işsizliğin yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. *Kanca ve Akan (2019)* yaptıkları çalışmada Türkiye'de yoksulluk, sosyal yardımlar ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi 1990-2016 dönemi için zaman serisi analiz yöntemiyle incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre, gelir eşitsizliği yoksulluğu artırmaktadır. *Uchechi ve Ibrahim (2020)*, Nijerya'da gelir eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki etkisini 1986-2018 dönemi verileriyle zaman serisi analiz yöntemini kullanarak araştırmışlardır. Kişi başına gelir, işsizlik ve enflasyonun da bağımsız değişken olarak kullanıldığı çalışmada, gelir eşitsizliği ve işsizliğin yoksulluğu artırdığı, kişi başına gelirdeki artışın yoksulluğu azalttığı, enflasyonun yoksulluğu etkilemediği sonucuna varmışlardır.

3. Ekonometrik Yöntem ve Veri Seti

Çalışmada 13 üst orta gelirli ülke (Ermenistan, Belarus, Kolombiya, Ekvador, Gürcistan, Kazakistan, Kuzey Makedonya, Paraguay, Peru, Romanya, Rusya, Tayland, Türkiye) için 2009-2018 dönemine ait veriler kullanılarak makroekonomik göstergelerin yoksulluk üzerindeki etkisi sistem GMM dinamik panel yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmada ele alınan değişkenler itibarıyla veri kısıtı söz konusudur. Bu nedenle çalışma 13 üst orta gelirli ülke ve 2009-2018 dönemi seçilerek yapılmıştır. Araştırmada kullanılan değişkenler; yoksulluk, kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH), enflasyon, işsizlik ve gini katsayısı'dır. Yoksulluk, kişi başına GSYH, enflasyon ve işsizlik World Bank, gini katsayısı The Standardized World Income Inequality Database (SWIID) veri tabanlarından alınmıştır.

Ekonometrik yöntem olarak çalışmada kullanılan sistem GMM dinamik panel veri analiz yöntemi; otokorelasyon, değişen varyans ve içsellik sorunu gibi durumlarda daha güçlü tahminlere izin vermektedir. Dinamik panel veri analizlerinden iki aşamalı sistem genelleştirilmiş momentler metodu çalışmalarda özellikle tercih edilmektedir (Topal ve Hayaloğlu, 2017: 199). Bu yöntem ile bağımlı değişkenin gecikmeli değeri modele bağımsız değişken olarak eklenerek olası içsellik sorunu giderilebilmektedir. Sistem GMM yöntemi açıklayıcı değişkenler arasındaki bağlantı sorununu azaltması, serbestlik derecesini artırma, daha fazla gözlem kullanma, gözlemlerin daha homojen olmasını sağlama nedenleriyle ekonometrik analizlerde tercih edilen yöntemlerdendir. Makroekonomik göstergelerin yoksulluğa etkisini analiz etmek amacıyla dinamik panel veri analizi için aşağıdaki ekonometrik model kullanılmıştır:

$$POV_{it} = \alpha + \beta POV_{it-1} + \gamma LGSYH_{it} + \pi INF_{it} + \mu UNEM_{it} + \rho GINI_{it} + \delta_i + \theta_t + u_{it} \quad (1)$$

Modelde i ülke; t zaman; α sabit terim; β , γ , π , μ , ρ tahmin katsayıları; δ_i birim sabit etkiler, θ_t zaman sabit etkiler, u_{it} hata terimidir. POV_{it} bağımlı değişken olup yoksulluğu göstermektedir. $LGSYH_{it}$, INF_{it} ,

UNEM_{it}, GINI_{it} bağımsız değişkenler olup sırasıyla kişi başına GSYH, enflasyon, işsizlik ve gini katsayısını ifade etmektedir. Gini katsayısı gelir eşitsizliğini temsil etmektedir. Modelde yoksulluk göstergesi World Bank'ın ulusal yoksulluk sınırlarında yoksul insan sayısı oranı verisidir. Değer yükseldikçe yoksulluk artmakta, düştükçe yoksulluk azalmaktadır. Modelde yoksulluğun gecikmeli değeri bağımsız değişken olarak kullanılarak sistem GMM dinamik panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Yoksulluk literatüründe daha çok zaman serisi, statik panel veri, panel OLS ve logit-probit modeller kullanılmıştır. Bu bakımdan çalışmada literatürden farklı olarak sistem GMM dinamik panel veri analizi yapılmış, literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

4. Bulgular

Makroekonomik göstergelerin yoksulluk üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmanın modelinde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
POV	130	20.598	10.002	2.5	41.6
GSYH	130	16495.76	5654.784	9052.39	28565.46
INF	130	5.470	7.442	-1.544	59.219
UNEM	130	9.144	7.466	0.489	32.179
GINI	130	0.377	0.070	0.234	0.504

Tablo 1'de 13 üst orta gelirli ülkede 2009-2018 yılları arasında yoksulluğun en düşük değeri 2.5, en yüksek değeri 41.6'dır. Kazakistan yoksulluk düzeyinin en düşük, Paraguay en yüksek olduğu ülkedir. Ortalama yoksulluğa bakıldığında 13 üst orta gelirli ülkenin orta düzeyde yoksul olduğu söylenebilmektedir. Makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH değişkeninin en düşük değeri 9052.39 \$, en yüksek değeri 28565.46 \$, ortalama GSYH 16495.76 \$'dır. Kişi başına GSYH değeri en düşük ülke Ermenistan, en yüksek ülke Romanya'dır. Enflasyon oranını gösteren INF değişkeninin 2009-2018 yılları arasındaki en düşük değeri -1.544, en yüksek değeri 59.219'dur. Romanya en düşük, Belarus en yüksek enflasyona sahiptir. İşsizlik oranını gösteren UNEM değişkeninin en düşük değeri 0.489 ile Tayland'da iken en yüksek değeri 32.179 ile Makedonya'dadır. Gelir eşitsizliğini gösteren gini katsayısının en düşük değeri 0.234, en yüksek değeri 0.504, ortalama değeri 0.377'dir. Gelir eşitsizliğinin en düşük olduğu ülke Belarus, en yüksek olduğu ülke Kolombiya'dır. Modelde kullanılan değişkenler arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Korelasyon Katsayıları

Değişken	Korelasyon Katsayısı	P- değeri
GSYH	-0.6884	0.0000
INF	-0.3580	0.0000
UNEM	0.3566	0.0000
GINI	0.7015	0.0000

Tablo 2'de 13 üst orta gelirli ülkede 2009-2018 yılları arasında kişi başına GSYH ve enflasyon ile yoksulluk değişkeni arasında negatif ve sırasıyla %68 ile %35'lik bir korelasyon bulunmaktadır. İşsizlik ve gini katsayısı ile yoksulluk arasında pozitif ve sırasıyla %35 ile %70'lik bir ilişki vardır. Ayrıca tüm bağımsız değişkenler ile yoksulluk arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Tablo 3'de iki aşamalı sistem GMM dinamik panel veri analiz sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2: Sistem GMM Dinamik Panel Veri Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Olasılık
POV L1	0.760***	0.074	0.000
LGSYH	-0.483*	0.276	0.080
INF	0.022	0.021	0.309
UNEM	0.150**	0.060	0.013
GINI	19.233**	8.802	0.029
Wald χ^2	63192.17		0.000
AR(1)	-2.01		0.044
AR(2)	0.59		0.558
Hansen Test	8.12		0.422
Fark Hansen	8.06		0.327
Gözlem	117		
Ülke Sayısı	13		
Araç Sayısı	13		

Not: ***, ** ve * işaretleri, %1, %5 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeyleridir.

Sistem GMM dinamik panel veri yönteminde bağımlı değişkenin gecikmesi araç değişken olarak kullanılmakta, modeller bir ve iki aşamalı olarak tahmin edilebilmektedir. İki aşamalı sistem GMM tahmincisi bir aşamalı sistem GMM tahmincisini otokorelasyon ve heteroskedasiteye karşı düzelttiğinden analizlerde tercih edilmektedir (Tatoğlu, 2018: 134). Ortogonal sapmalar kullanılarak Arellano ve Bond ile Arellano ve Bover/Blundell ve Bond genelleştirilmiş momentler tahmincisi (sistem GMM) yönteminde değişkenin gelecek değerlerinin ortalamasının farkı alınmaktadır.

Sistem GMM yönteminin geçerli olup olmadığı AR(1) ve AR(2) test istatistiği, Wald test istatistiği, Hansen test istatistiği ile tespit edilmektedir. AR(1) ve AR(2) test istatistiği modelde birinci ve ikinci dereceden otokorelasyon sorununu, Wald test istatistiği modelin anlamlılığını, Hansen test istatistiği araç değişkenlerin geçerliliğini test etmektedir. AR1 otokorelasyon test sonucunun istatistiki bakımdan anlamlı, AR2 otokorelasyon test sonucunun ise istatistiki bakımdan anlamsız olması beklenir. Yani birinci mertebeden otokorelasyon olsa da ikinci mertebeden otokorelasyon sorunu olmamalıdır (Arellano, 2003: 121). Ayrıca Fark Hansen test sonucu ile modelde içsellik probleminin varlığı tespit edilebilmektedir. Tablo 3'de Wald test istatistiğine göre model %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. AR1 ve AR2 test istatistiklerine göre, modelde birinci mertebeden otokorelasyon olsa da ikinci mertebeden otokorelasyon problemi yoktur. Hansen testi sonucuna göre kullanılan araç değişkenlerin geçerli olduğu belirlenmiştir. Araç değişkenlerin dışsallığını sıyanan Fark Hansen testi sonucuna göre modelde içsellik problemi de yoktur. Sistem GMM ile tahminde gerekli olan varsayımlar sağlanmıştır.

Diğer taraftan iki aşamalı sistem GMM tahmin sonuçlarına göre, gecikmeli yoksulluk değişkeni %1 düzeyinde anlamlıdır. Makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup yoksulluğu negatif yönde etkilemekte; kişi başına GSYH'nın artması yoksulluğu azaltmaktadır. Makroekonomik göstergelerden işsizlik ve gini katsayısı %5 düzeyinde anlamlı olup yoksulluk üzerindeki etkileri pozitifdir. İşsizlik ve gelir eşitsizliğinin artması yoksulluğu artırmaktadır. Enflasyonun ise yoksulluk ile bir ilişkisi olduğu tespit edilememiştir. Bu sonuç literatürde Amjad ve Kemal (1997), Adeyemi ve Ijaiya (2009), Abay ve Sezgin (2018), Uchechi ve Ibrahim (2020) tarafından desteklenmektedir.

5. Sonuç

Küreselleşme ile birlikte toplumların en çok etkilendiği konular arasında yoksulluk önemli bir iktisadi konu olarak yer almaya başlamıştır. Ülkelerin kalkınmışlığı makroekonomik göstergeler ile analiz edilmekte ve ülke ekonomileri hakkında bilgi verici olmaktadır. Bu noktada ülkelerin temel makroekonomi göstergeleri kişi başına GSYH, enflasyon, işsizlik ve gelir eşitsizliği yoksulluğu etkilemede önemli belirleyiciler olabilmektedir.

Çalışmada sistem GMM dinamik panel veri yöntemi kullanılarak 13 üst orta gelirli ülkede 2009-2018 dönemi için makroekonomik göstergelerin yoksulluk üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Bağımlı değişken yoksulluk göstergesi, ulusal yoksulluk sınırlarında yoksul insan sayısı oranı; bağımsız değişken makroekonomik göstergeler ise kişi başına GSYH, enflasyon, işsizlik ve gini katsayısıdır. Çalışmada heteroskedasite, otokorelasyon ve içsellik gibi sorunları dikkate alan iki aşamalı sistem GMM tahmin sonuçlarına göre; makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH'nun yoksulluk üzerindeki etkisi negatif ve istatistik olarak anlamlıdır. Kişi başına GSYH'daki artış yoksulluğu azaltmaktadır. İşsizlik oranı ve gini katsayısının yoksulluk üzerindeki etkisi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. İşsizlik ve gini katsayısındaki artış yoksulluğu artırmaktadır. Enflasyon ile yoksulluk arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı görülen üst orta gelirli ülkelerde enflasyon ile yoksulluk arasında pozitif bir ilişki olması beklenir. Modelde enflasyon katsayısı istenilen doğrultuda çıkmış fakat istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu durumun sebebi incelenen ülkelerde söz konusu dönemde enflasyon oranlarının düşük bir seyir izlemesi olabilir.

Çalışmada makroekonomik göstergelerden kişi başına GSYH'nun yoksulluğu azalttığı ancak işsizlik oranı ve gelir eşitsizliğinin yoksulluğu artırdığı sonucu elde edilmiştir. Bu bakımdan üst orta gelirli ülkelerde yoksulluğun azaltılması makroekonomik göstergelerinin iyileştirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu noktada birkaç politika önerisinde bulunulabilir. Öncelikle üst orta gelirli ülkelerde ekonomik büyüme yoksulluğu azaltmada önemli bir unsurdur, ancak büyümenin sürdürülebilir olması önem arz etmektedir. Ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen, ekonomide yoksulluğu derinleştiren işsizlik oranlarının düşürülmesi sağlanarak ekonomide istihdamın artırılmasına yönelik çalışılmalıdır. Aksi takdirde mevcut işsizlik daha da artar ve yeni yoksulluğun oluşmasına sebebiyet verebilir. Diğer taraftan üst orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliğini azaltacak politikalar uygulanmalıdır. Bunun için istikrarlı ve kararlı iktisat politikalarına ihtiyaç vardır, söz konusu politikaların etkili ve hızlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Gelir eşitsizliği üzerine çalışan kurumlardan destek alınabilir. Sonuç itibarıyla üst orta gelirli ülkelerde yoksullukla mücadele edebilmek için politika yapıcılar ekonomiyi olumsuz etkileyen kötü giden makroekonomik göstergeleri iyileştirici politikalar izlemeli ve uygulamalıdır. Böylece ülkeler hem yoksulluğun azaltılmasını sağlayacak hem de ülke refahının artmasına katkıda bulunmuş olacaklardır.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.
The authors have no conflict of interest to declare.

Yazarların Katkıları/Authors Contributions

Çalışmanın Tasarlanması: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Conceiving the Study: Author-1 (%80), Author-2 (%20)
Veri Toplanması: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Data Collection: Author-1 (%80), Author-2 (%20)
Veri Analizi: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Data Analysis: A Author-1 (%80), Author-2 (%20)
Makalenin Yazımı: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Writing Up: Author-1 (%80), Author-2 (%20)
Makale Gönderimi ve Revizyonu: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Submission and Revision: Author-1 (%80), Author-2 (%20)

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).
Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Abay, M. Ç. ve Sezgin, S. (2018), Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, *Journal of Life Economics*, 5(4), s.97-110.
- Adeyemi, S. L. ve Ijaiya, G. T. (2009), Determinants of Poverty in Sub-Saharan Africa, *African Research Review*, 3(2), s.162-177.
- Ajibola A., Loto, M. A. ve Enilolobo, O. (2018), Poverty and Inequality in Nigeria: Implications for Inclusive Growth, *Nile Journal of Business and Economics*, 9, s.30-51.
- Amjad, R. ve Kemal, A. R. (1997), Macroeconomic Policies and Their Impact on Poverty Alleviation in Pakistan, *The Pakistan Development Review*, 36(1), s.39-68.
- Arellano, M. ve Bond, S. (1991), Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and An Application to Employment Equations, *The Review of Economic Studies*, 58(2), s.277-297.
- Arellano, M. ve Bover, O. (1995), Another Look at The Instrumental Variable Estimation of Error-Components Models, *Journal of Econometrics*, 68(1), s.29-51.
- Arellano, M. (2003), *Panel Data Econometrics*, England: Oxford University Press.
- Blundell, R. ve Bond, S. (1998), Initial Conditions and Moment Restrictions in Dynamic Panel Data Models, *Journal of Econometrics*, 87, s.115-143.
- Cafri, R. (2009), Adana İlinde Yoksulluğun Analizi: Sınırlı Bağımlı Değişkenli Modellerle Bir İnceleme, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Chang Tsai, M. (2006), Economic and Non-Economic Determinants of Poverty in Developing Countries: Competing Theories and Empirical Evidence, *Canadian Journal of Development Studies*, 27(3), s.267-285.
- Cheema, A. R. ve Sial, M. H. (2012), Poverty, Income Inequality, and Growth in Pakistan: A Pooled Regression Analysis, *The Lahore Journal of Economics*, 17(2), s.137-157.
- Datt, G. ve Jolliffe, D. (1999), Determinants of Poverty in Egypt 1997, FCND Discussion Paper, 75, s.1-52.
- Evcim, N., Güneş, S. ve Karaalp Orhan H. S. (2019), Yoksulluk ve Ekonomik Göstergeler Arasındaki İlişki: MENA Bölgesi Analizi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, s.291-310.
- Fosu, A. K. (2010), Inequality, Income, and Poverty: Comparative Global Evidence, *BWPI Working Paper*, 91(5), s.1-20.
- <http://dep.manas.edu.kg/img/files/>, (Erişim Tarihi: 03.08.2020).
- Jamal, H. (2006), Does Inequality Matter for Poverty Reduction? Evidence from Pakistan's Poverty Trends, *The Pakistan Development Review*, 45(3), s.439-459.
- Kanca, O. C. ve Akan Y. (2019), Kalkınma Sürecinde Yoksulluk, Gelir Dağılımı ve Sosyal Yardımlar, (Ed.: S. A. Oktar ve Y. Taşkın), *Maliye Araştırmaları-3 içinde*, s.246-258, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Mulok, D., Kogid, M., Asid, R. ve Lily, J. (2012), Is Economic Growth Sufficient for Poverty Alleviation? Empirical Evidence from Malaysia, *Cuadernos De Economía*, 35, s.26-32.
- Ogbeide, E. N. O. ve Agu, D. O. (2015), Poverty and Income Inequality in Nigeria: Any Causality?, *Asian Economic and Financial Review*, 5(3), s.439-452.
- Osinubi, T. S. (2005), Macroeconometric Analysis of Growth, Unemployment and Poverty in Nigeria, *Pakistan Economic and Social Review*, 43(2), s.249-269.

- Özcan, S. E. (2016), Yoksulluk Göstergesi Olarak Hoşnutsuzluk Endeksi, Türkiye İçin Bir Deneme, Sosyal Bilimler Dergisi, 48, s.294-312.
- Rupasingha, A. ve Goetz, S. J. (2007), Social and Political Forces as Determinants of Poverty: A Spatial Analysis, The Journal of Socio-Economics, 36, s.650-671.
- Shalini, R. T. ve Boopen, S. (2011), On the Link Between Urban Infrastructure and Poverty: Evidence from Africa Using GMM Estimates, Policy & Politics, 39(1), s.221-38.
- SWIID, (The Standardized World Income Inequality Database), <https://fsolt.org/swiid/>, (Erişim Tarihi: 09.08.2020).
- Tatoğlu, Yerdelen, F. (2018), İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Thorbecke, E. (2013), The Interrelationship Linking Growth, Inequality and Poverty in Sub-Saharan Africa, Journal of African Economies, 22(1), s.15-48.
- Usio Uchechi, T. ve Ibrahim V. H. (2020), Income Inequality and Poverty in Nigeria: An Empirical Analysis, IOSR Journal of Economics and Finance (IOSR-JEF), 11(3), s.7-14.
- World Bank, <https://www.worldbank.org/>, (Erişim Tarihi: 09.08.2020).
- Zaman, K., Rashid, K., Khan, M. M. ve Ahmad, M. (2011), Panel Data Analysis of Growth, Inequality and Poverty: Evidence from SAARC Countries, Journal of Yasar University, 21(6), s.3523-3537.